

בתי המשפט

בית המשפט המחוזי בירושלים		ע"א 9554/06
לפני:	כבוד השופט משה רביד - אב"ד כבוד השופטת אורית אפעל-גבאי כבוד השופט אהרן פרקש	05/02/2007

בעניין: **דוד מזרחי**

המערער

- נ ג ד -

קצין התגמולים
באמצעות פרקליטות מחוז ירושלים (אזרחי)

המשיב

פסק דין

ערעור על החלטתה של ועדת הערעורים לפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום), התשי"ט-1959 [נוסח משולב] (להלן: "חוק הנכים"), מיום 7.9.06, אשר דחתה את ערעורו של המערער על החלטת קצין התגמולים מיום 20.12.04, שלא להכיר בו כבעל זכויות על פי החוק האמור, בנימוק כי אין קשר בין מחלת הסוכרת מטיפוס 1 ממנה סובל המערער ובין תנאי שירותו.

המערער גויס לצה"ל ביום 30.7.01, ולאחר סיום קורס נהגי טנקים הוסמך כנהג טנק. המערער שירת בגבול הצפון, ואף השתתף במבצע "חומת מגן". ביום 10.12.02, בעת שירותו במוצב "סחלב" בגבול לבנון, נפגע המערער מצידוד של צריח טנק, כך שהמודול הקדמי של הטנק פגע בו. המערער נבדק על ידי רופא היחידה, נשלח לבית חולים לצילום, ולאחר מכן הוחזר ליחידתו. ביום 23.3.03 אושפז המערער בבית החולים "הדסה" עין כרם ואובחן כמי שסובל ממחלת הסוכרת מטיפוס 1.

הועדה התייחסה בהחלטתה לחוות הדעת שהגישו בעלי הדין. מטעם המערער הוגשה חוות דעתו של דר' גרוס, שתמציתה היא כי הסטרוס - הדחק - שחוה המערער בעת שנפגע מצידוד צריח הטנק, היה ה"טריגר" שהביא להתפרצות מחלת הסוכרת בה לקה. מטעם המשיב הוגשה חוות דעתו של פרופ' קרסיק, אשר סבר כי אין הוכחה בדבר קיומו של קשר

בין דחק נפשי לבין התפרצות סוכרת מטיפוס 1. עם זאת, הסכים פרופ' קרסיק, כי במקרים בהם תהליך התפרצות המחלה כמעט והושלם, יכול אירוע חריג של דחק להעביר את הנפגע את הסף הדרוש לשם התפרצות המחלה. במקרה כזה יופיעו תסמיני המחלה תוך 24 שעות עד שבוע מעת אותו אירוע חריג. היינו, אירועי דחק אינם גורמים לסוכרת מטיפוס 1, אלא במקרים קיצוניים ונדירים.

הועדה קבעה בענייננו, כי אירוע צידוד צריח הטנק והפגיעה של המודול במערער הוא אכן אירוע אשר גרם למערער ללחץ נפשי. ואולם, הועדה מצאה כי אין המדובר בלחץ נפשי - סטרס - שהיה חריג בעוצמתו. עוד קבעה הועדה, כי המועד שבו הופיעו תסמיני המחלה הוא מספר שבועות לאחר אירוע הפגיעה. מסקנתה הסופית של הועדה היתה, כי אירוע צידוד צריח הטנק היה אומנם אירוע שגרם לדחק נפשי, ואולם אין המדובר באירוע בעל השפעה חריגה, ומכל מקום השפעתו על המערער חלפה. אירוע זה לא גרם למחלה, לא היה טריגר להופעתה, ואף לא גרם להחמרתה. עוד קבעה הועדה, כי לא הוכח שקיימת אסכולה התומכת בעמדה, כי סוכרת מטיפוס 1 נגרמת מדחק נפשי.

על כך הערעור שלפנינו.

ב"כ המערער צירף לעיקרי טיעונו שורה של פסקי דין שניתנו בנושא הקשר הסיבתי שבין הופעת מחלת הסוכרת מטיפוס 1 לבין תנאי השירות. בכל פסקי הדין האמורים הוכר קשר סיבתי בין תנאי השירות לבין מחלת הסוכרת מסוג 1 בה לקה החייל. הבולטים שבפסקי הדין הם ע"א 3411/02 **משרד הביטחון נ' גוטמן ורד** – פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל-אביב מיום 2.8.05; ע"א 2557/03 **לופו משה נ' קצין התגמולים** – פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל-אביב מיום 25.1.06; ע"א 9184/06 **נועם הולנדר נ' ועדת הערעורים לפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום)** - פסק דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים מיום 26.10.06; ע"א 2972/04 **פז טל נ' קצין התגמולים** - פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל-אביב מיום 1.1.07. למיטב ידיעתנו, לא הוגש ערעור על כל פסקי הדין האמורים על ידי קצין התגמולים.

עיון בפסקי הדין האמורים מלמדנו, כי בשאלה שבמחלוקת הגיעו בתי המשפט השונים למסקנה, כי אכן לא הוכח קיומה של אסכולה רפואית התומכת בקיומו של קשר סיבתי בין דחק נפשי לבין מחלת הסוכרת, כפי שאף סברה הועדה. ואולם, כאשר הוכח קיומו של דחק נפשי יוצא דופן וחריג, הוא הוכר כ"טריגר" להופעת המחלה, אם זו פרצה בסמוך לאחר מכן. במובן זה אנו מהלכים בשדה שכבר נחרש, ומכאן שההכרעה בכל עניין ועניין צריכה להיעשות בהתאם לנסיבותיו המיוחדות. נוסף, כי נטל השכנוע הרובץ על התובע

הוא להוכיח כי "מתקבל מאוד על הדעת" כי קיים קשר סיבתי בין השירות הצבאי לפרוץ המחלה (ע"א 472/89 קצין התגמולים נ' רוט, פ"ד מה(5) 203, 215 (1991)).

בענייננו, סברה הועדה כי אירוע צידוד צריח הטנק בו נפגע המערער, לא היווה דחק נפשי חריג, שניתן לראותו כ"טריגר" להתפרצות המחלה. ב"כ המשיב טען, כי המדובר בקביעה עובדתית שאין מקום להתערבותה של ערכאת הערעור בה, בשל כך שהערעור על החלטת הועדה, הוא ב"נקודה משפטית בלבד" (סעיף 34א) לחוק הנכים). על כך נשיב, כי אכן צודק ב"כ המשיב בטענתו, אך יחד עם זאת נפסק, כי "ההוראה המסייגת את כוחו של בית המשפט להתערב בממצאים עובדתיים מכוונת כלפי עובדות, ולא כלפי מסקנות המוסקות מעובדות או כלפי שאלות מעורבות של עובדה ומשפט" (רע"א 8077/96 קריספיל נ' קצין התגמולים, פ"ד נא(2) 817, 821 – 822 (1997); 2027/94 קליג' נ' קצין התגמולים, פ"ד נ(1) 529, 536 (1995)).

לאחר שעיינו בחומר הראיות ובפרוטוקול הדיון לפני הועדה, הגענו לכלל מסקנה, כי אירוע צידוד הצריח בו נפגע המערער עונה לדרישת הדחק הנפשי החריג, כפי שפורשה בפסיקה. אף מבלי שנתייחס לעדותו של המערער לפני הועדה, כי המדובר באירוע שבו ראה המערער את המוות מולו (עמ' 12 לפרוטוקול הועדה, שורה 27 ואילך), קיימות ראיות אובייקטיביות, אשר יש בהן כדי לאשש את המסקנה בדבר חומרתו החריגה של האירוע. על פי תחקיר מפקד הפלוגה, סרן נדב יוגב, שכותרתו "המחצות נהג על ידי תותח בזמן יציאה מתא נהג", המדובר באירוע חמור "שבמזל נגמר בצורה הזו ולא בצורה אחרת, אולם גם מזל נגמר!!!". התחקיר מתייחס לליקויים בהפעלת שיקול הדעת של החיילים שהיו מעורבים באירוע, שאינם מענייננו במסגרת זו, ואולם בכל הנוגע למה שהתרחש מתאר התחקיר, כי התותחן החל לצודד את צריח הטנק בעת שנהג הטנק (המערער) היה כשחצי גופו מחוץ לטנק; המערער ראה את צידוד התותח וצעק למפקד לעצור; מפקד הטנק עצר את הצידוד, אך הדבר היה לאחר שהמערער נפגע מן המודול הקדמי של הטנק. בבדיקה שנעשתה במרפאה מרחבית לא זוהה שבר, ואולם המערער נשלח לבית החולים בנהריה, לשם ביצוע צילום. לאחר מכן הוחזר המערער לפעילות. ממצאי התחקיר מדברים בעד עצמם, ויש בהם כדי לתמוך במסקנה בדבר אופי האירוע שחוה המערער. עוד נציין, כי לטופס התביעה שהגיש המערער לקצין התגמולים להכרה בו כנכה, מיום 5.5.03, צירף המערער מסמך אשר נכתב ונחתם על ידי סג"מ ינאי פנחסי, מפקד המחלקה בה שירת המערער. באותו מסמך נאמר לגבי אירוע צידוד הטנק, כי "אירוע זה גרם לטראומה גופנית וטראומה נפשית וכנראה גרם לחרדה ולחץ מסוים, מה שהוביל להתפתחות מחלה זו".

המדובר, אפוא, בראיות אובייקטיביות, אותנטיות, אשר נערכו בסמוך לאירוע בו נפגע המערער. נתנו דעתנו לכך, כי בתעודת השחרור של המערער מבית החולים "הדסה", הנושאת תאריך 23.3.06, נאמר כי המערער שלל קיומו של סטרס נפשי / פיזי. אולם, הועדה לא ביררה כיצד נרשם הממצא האמור בדבר שלילת סטרס נפשי, ולא הוברר האם המדובר במסקנה של עורך סיכום המחלה, או שמדובר בביטוי שבו השתמש המערער. נוסף, כי המערער לא נחקר בעניין זה לפני הועדה. סיכומה של נקודה זו. אנו סבורים, כי הועדה לא הסיקה את המסקנה הנכונה מתוך חומר הראיות שהיה לפניו בדבר עוצמת רישומו של אירוע צידוד צריח הטנק על המערער. לטעמנו, המדובר באירוע תאונתי דרמטי, אשר גרם ללחץ נפשי חריג אצל המערער, ויש לראותו כגורם לפריצתה של מחלת הסוכרת.

תנאי נוסף להכרה בזכותו של המערער הוא, כי מחלת הסוכרת פרצה בסמוך לאירוע שגרם לדחק הנפשי. בענייננו טען ב"כ המשיב, בהסתמכו על חוות דעתו של פרופ' קרסיק, כי התסמינים למחלה צריכים להופיע "תוך 24 שעות", "עד מספר ימים", "ולכל היותר שבוע". דא עקא, עמדה זו לא התקבלה בפסיקה אשר עסקה בנושא, אשר הכירה בקשר סיבתי משפטי גם במקרים שבהם הופיעו תסמיני המחלה עד שלושה חודשים ממועד האירוע. בענייננו, החלו התסמינים של המחלה (בעיקר השתנת יתר ויובש) להופיע אצל המערער, על פי עדותו, כמה שבועות לאחר האירוע התאונתי (סעיף 8 לתצהירו של המערער מיום 4.5.03), או בין שבוע לשלושה שבועות לאחר האירוע (עמוד 14 לפרוטוקול). דברים אלה נתמכים בעדותו של מפקד הטנק של המערער, נתנאל לב, כי המערער סבל מהשתנת יתר מספר שבועות לאחר האירוע ופחות מחודשיים ימים לאחר מכן (עמוד 16 לפרוטוקול הועדה). עוד נזכיר, כי המדובר בתופעות אשר המודעות לקיומן איננה מיידית, עם הופעתן, וחולף זמן עד אשר הלוקה בכך מבחין כי המדובר בתופעה חריגה שיש להתייחס אליה. דברים אלה יפים מקל וחומר כאשר מדובר בחייל הנמצא בשירות מבצעי פעיל.

סיכומם של דברים. הגענו למסקנה, כי עלה בידי המערער להוכיח כי מתקבל מאוד על הדעת קיומו של קשר סיבתי, עובדתי ומשפטי, בין תנאי שירותו לבין מחלת הסוכרת בה לקה. ביתר פירוט, אנו סבורים, כי אירוע צידוד צריח הטנק שבו נפגע המערער, אשר בנס הסתיים בפגיעה פיזית קלה, היווה "מנגנון ההדק" אשר הביא לפריצת מחלת הסוכרת מסוג 1 שהתגלתה אצל המערער בסמוך לאחר מכן. בשולי פסק דיננו נציין, כי נתנו דעתנו גם למאמר משנת 2004 של M. Cosgrove המוזכר בהחלטתה של הועדה. מאמר זה עוסק בקשר בין התפרצות מחלת הסוכרת לבין תנאי העבודה במקום העבודה, ואולם לא מצאנו כי יש בו כדי להוסיף לסוגיה המיוחדת שלפנינו המתייחסת לקשר הסיבתי שבין מחלת הסוכרת לבין תנאי השרות בצה"ל.

על יסוד כל האמור לעיל, אנו מחליטים לקבל את הערעור וקובעים, כי מחלת הסוכרת מסוג 1 שבה לקה המערער, נגרמה תוך כדי ועקב שירותו.

המשיב ישא בהוצאות המערער ובשכ"ט עו"ד, בשתי הערכאות, בסכום כולל של 20,000 ₪ בתוספת מע"מ.

ניתן היום, י"ז בשבט, תשס"ז (5 בפברואר 2007), בהיעדר הצדדים. המזכירות תשלח העתק לב"כ הצדדים.

משה רביד 54678313-9554/06

אהרן פרקש, שופט

אורית אפעל-גבאי, שופטת

משה רביד, שופט

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה